

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ФИЛОЛОШКОГ ФАКУЛТЕТА – БЕОГРАД

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

1. Датум и орган који је именовao Комисију:
26. јун 2020. године, Изборно и Наставно-научно веће Филолошког факултета Универзитета у Београду.
2. Састав Комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан Комисије запослен:

Ментор: Душан Иванић, професор емеритус, ужа научна област - Нова српска књижевност, 10. јуна 2015, Филолошки факултет Универзитета у Београду

1. Драгана Вукићевић, ред. проф., Нова српска књижевност, 22. јуна 2016, Филолошки факултет, Београд
2. Татјана Јовићевић, др, виши научни сарадник, Нова српска књижевност, 20. марта 2020, Институт за књижевност и уметност, Београд
3. Зорица Хаџић, ванр. проф., Нова српска књижевност, 14. јуна 2017, Филозофски факултет, Н. Сад

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

Име, име једног родитеља, презиме	Милица В. Ђуковић
Датум и место рођења	Панчево, 20. септембра 1987.
Наслов магистарског рада	Нови лик Војислава Илића, мастер рад
Датум и место одбране мастер рада	26. септембра 2013, Филолошки факултет
Научна област из које је стечено академско звање магистра наука	Нова српска књижевност

III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Тихомир Остојић и српска књижевна периодика

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ и VII ЗАКЉУЧЦИ, ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Докторска дисертација Милице В. Ђуковић, *Тихомир Остојић и српска књижевна периодика*, има 216 страница (обим – 658. 894 знака), у седам поглавља и четрнаест потпоглавља, укључујући и биографију кандидаткиње, попис извора и литературе.

Дисертација је усредсређена на два повезана тематска комплекса. Један је, Тихомир Остојић (1865–1921), историчар књижевности, књижевни критичар, есејист, јавни радник, професор Српске православне велике гимназије у Н. Саду, секретар Матице српске, уредник *Летописа Матице српске*, први декан Филозофског факултета у Скопљу, уз низ других јавних послова. Други тематски комплекс тиче се Т. Остојића као уредника и сарадника великог броја листова и часописа и као аутора низа радова који су се бавили улогом периодичних публикација (часописа, новина, листова, календара) у различитим областима српске културе, са основним циљем – да допринесу просвјештавању и унапређењу националне културе, модернизацији српске књижевности и стручном, научном, бављењу свим питањима. Како кандидаткиња истиче, „Разгранату, обимну и разноврсну научну и културну делатност Тихомира Остојића повезује рационално постављена, детаљно образложена и доследно спроведена визија културне политике и културног програма, чији је основни постулат садржан у концепцији – просвештавања народа“ (стр. 15).

У првом поглављу кандидаткиња је, на добро прикупљеној грађи, дала књижевну биографију Тихомира Остојића, хронолошко-тематски преглед зачињања и развоја његових идеја око Матице, Летописа, књижевне штампе, СКЗ, српске интелигенције у просвјештавању, мјеста Новог Сада у српској култури и култури угарских Срба („отечество учених Србаља“), значаја оснивања српске гимназије у Н. Саду. Као посебно подручје издваја Остојићеву истрајну борбу против дилетантизма и залагање за стручан однос према свим питањима културе (28).

У другом дијелу је дисертација усредсређена на Остојићеве чланке о књижевној периодици (критике, прикази, програмски чланци) и на његов уреднички рад у више листова и часописа, нарочито у *Покрету*, ЛМС и *Календару Матице српске*. Кандидаткиња је исцрпно анализирала књижевноисторијски контекст Остојићевог рада, посебно успостављајући паралеле са дјеловањем и идејама истакнутих уредника старијих периода *Летописа* (Јаков Игњатовић, Јован Ђорђевић) и критичара књижевне периодике (Ђорђе Натошевић, Стојан Новаковић), издвајајући оно што је Остојић доносио у својим општепросвјетителским идејама и уграђивао у садржину и структуру публикација које је уређивао.

У том дијелу дисертације кандидаткиња је нарочито исцрпно обрадила рубрику ЛМС „Оцене прикази“ (1912 – 1914), закључујући да се она издваја „из часописног контекста, својим значајем и литерарном вредношћу (многи књижевни прикази објављени управо у овој рубрици били су изузетно релевантни и утицајни у књижевном животу, вредновању књижевних дјела и развоју српске књижевности), како у синхронијској перспективи (у тренутку настанка), тако и из дијахронијске перспективе (из угла данашње науке о књижевности и из данашње перспективе проучавања периодике)“ (110/124). Међутим, ваља додати да и остале рубрике ЛМС, а нарочито главна (с прозом, поезијом и студијама из више области хуманистике) у пуној мјери одражавају свестраност и уравнотеженост Остојићеве уредничке концепције.

Додавши овоме преписку Т. Остојића са савременицима (писма Васи Стајићу и Милутину Јакшићу и писма Ј. Дучића), и издвајајући оне идеје у писмима (такође односе између кореспондената) које се тичу уредникових настојања да осигура одговарајуће прилоге у *Летопису*, ауторка је из ове грађе извела „Тихомира Остојића уреднички „аутопортрет с писама““. Истраживала је и изузетно богату преписку у РОМС, која говори и о својерсној „уредничкој“ поетици („аутопоетици“): избор сарадника и тема,

упорна борба за прилоге, окупљање најугледнијих имена српске књижевности и научних дисциплина и наука, потврђује како је Остојић остваривао свој програм у свим рубрикама *Летописа*.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

Кандидаткиња је дисертацију раздијелила у 7 цјелина, рашчлањених у потпоглавља, односно у мање одјељке.

1. КЊИЖЕВНИ И КУЛТУРНИ ПРОГРАМ ТИХОМИРА ОСТОЈИЋА: ТЕКСТОВИ О „СРЕДИШТУ ОВОСТРАНОГ СРПСТВА“ И СРПСКОЈ КЊИЖЕВНОСТИ XVIII И XIX ВЕКА

Први одјељак, „'Отечество учених Србаља' у критикама и полемикама Тихомира Остојића“, анализира општи културноисторијски контекст дјеловања Тихомира Остојића: његов однос према новосадској културној средини, са јаким критичким ставовима према раду Матице српске и Српског народног позоришта. Дрга страна овог поглавља односи се на Т. Остојића као историчара књижевности, књижевног критичара, хроничара и историчара културног живота Н. Сада. То га је, како кандидаткиња наглашава, чинило компетентним да разматра актуелна питања развоја српске литературе, издаваштва и новинарства.

У одјељку „'Семе просвештенија' Тихомира Остојића“ кандидаткиња анализира књижевноисторијске чланке и студије Т. Остојића о српској књижевности XVIII и XIX вијека, посебно о стваралаштву Доситеја Обрадовића и о српској књижевној периодици у том раздобљу. Она је у том дијелу рада описала и анализира генозу Остојићевог изучавања Доситејевг дјела, дјела других српских писаца 18. вијека (Орфелин) и оних који су везани за С. Карловце (Б. Радичевић).

У слједећем дијелу рада, „Проучаваоци и следбеници Доситеја Обрадовића: Тихомир Остојић, Васа Стајић и Младен Лесковац“, проучава се утицај идеја Доситеја Обрадовића на књижевни и културни програм истакнутих историчара српске књижевности, који се, инсистирањем на просвјешћивању народа, указују као директни настављачи српског просвјетитеља. У току анализе истиче се да су поменути аутори у чланцима о Доситеју изрицали суд и о културним/друштвеним приликама свога времена и о сопственом дјеловању (49). По ауторкином закључку, Доситеј је „својим идејама (пред)одредио (...) не само научни (књижевни, књижевноисторијски) већ и културно-просветни рад Тихомира Остојића, Васе Стајића и Младена Лесковца, усмеривши њихове активности у правцу делатног родољубља; тежње за демократизацијом књижевности и културе; ка раду на просвјешћивању народа, али и ка конструктивној критици погрешака српске интелигенције, односно ка поверењу у рад на просвјешћивању народа као задатку пробуђене, промењене, препорођене српске интелигенције“ (58).

2. КУЛТУРНОИДЕОЛОШКИ ОКВИРИ КЊИЖЕВНЕ МИСЛИ ТИХОМИРА ОСТОЈИЋА. РАНО, ПРОГРАМСКО РАЗУМЕВАЊЕ КЊИЖЕВНЕ ПЕРИОДИКЕ

Одређујући се према појму „културна идеологија“ (по Милану Радуловићу), закључује да би се Остојићев рад на просвјешћивању народа могао, условно, поделити на „васпитање укуса, васпитање личним примером и васпитање у националном духу“ (59). Поглавље „Просвјешћивање народа као културна идеологија Тихомира Остојића“ садржи

анализу текста „Задатак књижевног листа“ (1892. године у *Стражилову*) и поређење овог програмског текста са уводним, такође програмским текстом прва два броја *Српског књижевног гласника* (текст „Књижевни листови“ Богдана Поповића), с циљем да се испита утицај идеја Т. Остојића на идеје Б. Поповића и да се укаже на оригиналност Остојићевог виђења књижевне периодике, књижевне критике и просвећивања народа као општег задатка српске интелигенције.

3. ПОПУЛАРИЗАЦИЈА КЊИЖЕВНОСТИ И НАУКЕ. ТИХОМИР ОСТОЈИЋ И ПЕРИОДИКА ЗА НАРОД

За одјељак „Тихомир Остојић и календарско питање“ кандидаткиња исцрпно уводи у историју календарске литературе у српској књизи, издвајајући чланке Ђорђа Натошевића и Стојана Новаковића, на које се ослања Т. Остојић, држећи календаре типом популарних и утицајних периодичних публикација. У истраживању овог питања ауторка је искористила и грађу из Рукописног одељења Матице српске. Предочила је Остојићеве погледе на постојеће календаре (*Просвјета*, *Суботичка Даница* и др.), његове предлоге за унапређење квалитета ових публикација и његово уређивање *Календара Матице српске*, гдје је начелна питања примијенио.

4. ЧАСОПИС *ПОКРЕТ* И ДРУШТВЕНОКУЛТУРОЛОШКИ ОКВИРИ ДЕЛАТНОСТИ ТИХОМИРА ОСТОЈИЋА

Под насловом „Болест Матице српске и предлози за њено излечење: прилози Јована Ђорђевића и Тихомира Остојића у *Србском дневнику* и *Покрету*“, анализира се Остојићева критика стања у Матици српској и покушаји утицаја на унапређење њеног рада, упоређујући тематско-методолошки блиске текстове двојице уредника у различитим периодима *Летописа*. „Изразито критички, али добронамерни, текстови Јована Ђорђевића и Тихомира Остојића подударни су у објективним и конструктивним предлозима реформе Матице српске и реорганизације њеног рада“, истиче кандидаткиња (88)

5. ЧАСОПИСНЕ БЕЛЕШКЕ КАО ИЗВОР ЗА ПРОУЧАВАЊЕ УРЕДНИЧКЕ АУТОПОЕТИКЕ И КЊИЖЕВНОКРИТИЧКЕ МАПЕ ЕПОХЕ

У одјељку „Између књижевне историје и аутопоетике: белешке Тихомира Остојића о књижевној периодици у *Стражилову* и *Летопису Матице српске*“ анализирају се информативни записи Тихомира Остојића о савременим часописима. Кандидаткиња их чита као аутопоетичке биљешке и као драгоценства свједочанства за историју српске књижевности и културе. Она с правом сматра да је за Остојићево схватање књижевне периодике најзначајнији период био од 1912. до 1914. године (он је тада био секретар Матице српске и уредник њеног *Летописа*).

6. ТИХОМИР ОСТОЈИЋ И *ЛЕТОПИС МАТИЦЕ СРПСКЕ*: ПРОГРАМСКИ ТЕКСТ, КЊИЖЕВНА КРИТИКА, УРЕДНИЧКИ „АУТОПОРТРЕТ СПИСАМА“

Најобимније поглавље дисертације бави се анализом уредничког рада Т. Остојића (концепција, уређивачка политика, круг сарадника и тема, претплатници, литерарни прилози) док је био главни уредник *Летописа Матице српске*. Посебно се разматра његов програмски текст „Приступ новог уредника“ (1912. године), у детаљном поређењу са програмским текстовима претходника на мјесту уредника ЛМС

(„О програму Летописа“ Ј. Игњатовића и „Предговор уредников“ Ј. Ђорђевића). Посебну пажњу је кандидаткиња посветила писмима која је Остојић размијенио са Васом Стајићем Милутином Јакшићем и Јованом Дучићем, што потврђује његова настојања да прибави квалитетне сараднике и текстове, истовремено свједочећи шта је остварено, а шта је остало на нивоу жеље.

Одјељак „Оцена и приказ рубрике „Оцене и прикази“ или књижевна критика у *Летопису Матице Српске (1912–1914)*“ бави се, по мишљењу кандидаткиње, најлитерарнијом рубриком у часопису. У оквиру овог одјељка изузетно је опсежно приказана и анализирана садржина рубрике, критички и есејистички прилози наших тада најистакнутијих критичара (Јован Скерлић, Бранко Лазаревић, Владимир Ђоровић, Светислав Стефановић, Велибор Јонић, Милан Предић, Тихомир Остојић, Васа Стајић, Милан Шевић), који најчешће приказују нове књиге младих аутора.

7. ОД НЕВЕНА ДО ДЕЧИЈИХ НОВИНА: ТИХОМИР ОСТОЈИЋ И КЊИЖЕВНОСТ ЗА ДЕЦУ, КАО СЕГМЕНТ ОСТОЈИЋЕВЕ КОНЦЕПЦИЈЕ ПРОСВЕЂИВАЊА НАРОДА

У посљедњем поглављу анализира се сарадња Т. Остојића у листу *Дечије новине*, „На трагу Јована Јовановића Змаја: Зорка Лазић, Тихомир Остојић и новосадске *Дечије новине* (1918 – 1919). Ауторка је изнад и изван краткотрајне сарадње Т. Остојића у листу (чланци о Доситеју Обрадовићу) заправо дала историју листа *Дечије новине* њене уреднице Зорке Лазић, наглашавајући везу *Дечијих новина* са Змајевим *Невеном*, листом у којему је Остојић почео сарађивати.

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

1. Тихомир Остојић, *Нови Сад: средиште оностраног српства*, приредила Милица Ђуковић, Градска библиотека, Нови Сад, 2017, 410. стр. [едиција: *Новосадски манускрипт*]
УДК 061.22(497.113 Novi Sad) “18/19“
930.85(497.113 Novi Sad) “18/19“
ISBN 978-86-89791-28-0
COBISS.SR-ID 316449287
2. Тихомир Остојић, *Питања српске књижевности XVIII и XIX века*, приредила Милица Ђуковић, Банатски културни центар, Ново Милошево, 2018, 420. стр. [едиција: *Банат*]
УДК 821.163.41.09“17/18“
ISBN 978-86-6029-386-4
COBISS.SR-ID 325943559
3. Милица Ђуковић, „Просвеђивање народа као културна идеологија Тихомира Остојића“, у: *Књижевност, теологија, философија: тематско-проблемски зборник радова у спомен Милану Радуловићу*, уредници Милица Мустур и Кристијан Олах,

Институт за књижевност и уметност – Православни богословски факултет Светог Василија Острошког, Београд – Фоча, 2018, стр. 223–239.

УДК 821.163.41.09

929.Остојић Т.

930.85(497.11)“18/19“

ISBN 978-86-7095-239-3 (ИКУ)

COBISS.SR-ID 268058124

4. Милица В. Ћуковић, „Трагом монографије *Доситеј Обрадовић у Хопову*: писма Августина Бошњакковића Тихомиру Остојићу“, *Доситејев врт: годишњак Задужбине „Доситеј Обрадовић“*, година VI, бр. 6, Задужбина „Доситеј Обрадовић“, Београд, 2018, стр. 145–160.
УДК 929 Обрадовић Д.
ISSN 2334-9476
5. Милица В. Ћуковић, „Писмо Михајла Пупина Тихомиру Остојићу и уводни чланак о Доситеју Обрадовићу у њујоршком *Србобрану* (1911)“, *Доситејев врт: годишњак Задужбине „Доситеј Обрадовић“*, година VI, бр. 6, Задужбина „Доситеј Обрадовић“, Београд, 2018, стр. 163–173.
УДК 929 Обрадовић Д.
ISSN 2334-9476
6. Милица В. Ћуковић, „'Силан је наш човек!': писма Тихомира Р. Ђорђевића Тихомиру Остојићу“, *Зборник Матице српске за књижевност и језик*, књ. 66, св. 3, 2018, стр. 945–967.
УДК 821.163.41-6.09 Ђорђевић Т. Р.
821.163.41-6.09 Ostojić Т.
ISSN 0543-1220
COBISS.SR-ID 331032071
(http://www.maticasrpska.org.rs/stariSajt/casopisi/ZMSKJ_66_3.pdf)
7. Милица В. Ћуковић, „Задаци Матице српске и *Летописа Матице српске*: писма Тихомира Остојића Милутину Јакшићу“, *Зборник Матице српске за књижевност и језик*, књ. 67, св. 2, 2019, стр. 615–645.
УДК 821.163.41-6.09 Ostojić Т.
821.163.41-6.09 Jakšić М.
050.448(497.113)LETOPIS MATICE SRPSKE
ISSN 0543-1220
COBISS.SR-ID 332708615
8. Милица В. Ћуковић, „На трагу Јована Јовановића Змаја: Зорка Лазић, Тихомир Остојић и новосадске *Дечије новине* (1918–1919)“, у: *Часописи за децу: југословенско наслеђе (1918–1991)*. *Зборник радова*, уредиле Тијана Тропин и Станислава Бараћ, Институт за књижевност и уметност, Београд, 2019, стр. 93–109.
УДК 050.488ДЕЧИЈЕ НОВИНЕ“1918/1919“

ISBN 978-86-7095-250-8

COBISS.SR-ID 280936972

9. Милица В. Ђуковић, „Краткоје написаније Тихомира Остојића о Алексију Везилићу (неколико напомена уз текст: Тихомир Остојић, 'Чарање и врачање у XVIII веку', *Караџић: лист за српски народни живот, обичаје и предање*, год. III, бр. 8-9, август-септембар, 1901, стр. 157-158)“, *Доситејево врт: годишњак задужбине „Доситеј Обрадовић“*, година VII, бр. 7, задужбина „Доситеј Обрадовић“, Београд, 2019, стр. 115–132.

УДК 821.163.1.09-1 Везилић А.

ISSN 2334-9476

10. Милица В. Ђуковић, „О Вељку Петровићу, Матици српској и *Летопису Матице српске*: писма Тихомира Остојића Васи Стајићу“, *Philologia Mediana*, год. XI, бр. 11, 2019, стр. 591–614.

УДК 821.163.41.09-6 Остојић Т.

ISSN 1821-3332

11. Милица В. Ђуковић, „*Летопис Матице српске* као 'ползовито' средство 'к изображењу' народа: програмски текстови Јакова Игњатовића, Јована Ђорђевића и Тихомира Остојића и питање просвећивања народа“, у: *Век просветитељства у српској култури. Зборник радова. Међународни научни скуп задужбина „Доситеј Обрадовић“*, 15. март 2019., уредници Душан Иванић, Војислав Јелић и Ненад Ристовић, задужбина „Доситеј Обрадовић“, Београд, 2020, стр. 305–319.

УДК 130.2(497.11)“17/18“

050.488ЛЕТОПИС МАТИЦЕ СРПСКЕ

ISBN 978-86-87583-32-0

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Докторске дисертације *Тихомир Остојић и српска књижевна периодика* ревалоризује књижевноисторијски и књижевнокритички опус Т. Остојића у кругу књижевних историчара, књижевних теоретичара и књижевних критичара епохе модерне/модернизма (Јован Скерлић, Богдан Поповић и Павле Поповић), указује на разлоге за ново читање његових радова о српској књижевности, питањима просвећивања и улози српске интелигенције у јавном животу, у исто вријеме и на његово дјеловање (теоријско, критичко/сарадничко и уређивачко) у модернизацији књижевне и популарне периодике, коју је сматрао једним од кључних средстава просвећивања српског народа, што га уврштаје у ред досљедних настављача дјела Доситеја Обрадовића.

Кандидаткиња је уз свестрано познавање књижевнонаучне традиције у вези с темом, отворила и попунила нова важна истраживачка поља (преписка Т. Остојића) и повезала два подручја Остојићевог научног и јавног рада (књижевна историја, књижевна критика и његов уреднички, културно-просвјетни рад у великом броју установа), са идеалима општеном просвећивања и високе стручне и моралне одговорности појединца. Захтјевну и сложену (двострану) тему, с тежиштима оријентисаним на разгранато, полихисторијско дјело Т. Остојића, и на његов однос према српској књижевној

(и не само књижевној) периодици, тумачен из више аспеката (сарадник, њен критичар, историчар, покретач, организатор, уредник), Милица Ћуковић је обрадила с пуном научном мјером, утврдивши да је Т. Остојић изузетном свестраношћу научника, књижевног и јавног радника извршио крупан утицај на унапређење српске периодике и развој српске културе крајем 19. и почетком 20. вијека.

IX ПРЕДЛОГ

На основу оног што је саопштено у претходним ставовима, у опису и оцјени резултата истраживања, с великим задовољством предлажемо Наставно-научном већу Филолошког факултета да Милици В. Ћуковић одобри одбрану докторске дисертације *Тихомир Остојић и српска књижевна периодика* пред комисијом потписаном у овом извјештају.

У Београду, 12. јула 2020.

Комисија

Душан Иванић, проф. емеритус, ментор

Драгана Вукићевић, ред. проф.

Татјана Јовићевић, виши научни сарадник

Зорица Хацић, ванр. проф.